

Päijät-Hämeen tilanne- ja kehityskuva 2023

versio 21.11.2022.

Päijät-Hämeen maakuntastrategia 2022–2025

Strategisia painopisteitä ovat vetovoima ja uudistuminen. Vetovoimainen maakunta vetää asukkaita, yrityksiä ja vierailijoita, jotka lisäävät maakunnan elinvoimaa, vaurautta ja hyvinvointia. Uudistuminen tarkoittaa valmiutta ennakoita muutoksia ja reagoida niihin alueen asukkaita hyödyttävällä tavalla.

Maakuntastrategiasta johdettava maakuntaohjelma seuraa strategian painopisteitä ja punoo mukaan alueen vahvuuksia ja mahdollisuuksia. Kaiken kehyksenä toimii vihreä siirtymä eli kestävä kehityksen huomioiminen. Ohjelman toimenpiteet ovat 1) vetovoimainen uusien tulijoiden maakunta, 2) pitovoimainen maakunta, 3) uudistumista vahvistava TKI-toiminta ja koulutus, 4) uudistumista yhteistyöllä yrityksille, kunnille ja asukkaille, ja 5) uudistuva hiilineutraali Päijät-Häme 2030.

Maakuntastrategian yhteydessä on laadittu älykkään erikoistumisen strategia. Älykkään erikoistumisen kärjet ovat 1) sportti, 2) ruoka ja juoma sekä 3) valmistus, jotka ovat maakunnan aitoja vahvuuksia. Näitä kolmea kärkeä läpäisee 4) kestävyden periaate, jossa yhdistyvät maakunnan perinteiset osaamisalueet ympäristöteknologia ja energia- ja resurssikysymykset sisältävä kiertotalous sekä muotoilu.

Väestödynamiikka

Nykytilan analyysi ja kehityksen suunta, alueen sisäiset erot ja poikkeamat

Päijät-Hämeen väestömäärä on Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan vuoden 2022 syyskuussa 204 679 asukasta. **Maakunnan väestörakenteen ikääntyminen oli vuosina 2010–2020 keskimääräistä nopeampaa.** Lasten ja työikäisten vähenemisellä oli Heinolassa, Hartolassa, Sysmässä ja Padasjoella suurempi vaikutus kuntien väestörakenteisiin kuin muualla maakunnassa. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on kasvanut ollen vuoden 2021 lopussa 7 700 (3,7 %) henkilöä ja vieraskielisten runsaat 12 000 (5,9 %) henkilöä, kun vielä 2000-luvun alussa määrät olivat noin 3 000 henkilöä.

Näkymä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

Päijät-Hämeen väestömäärä laskee tulevina vuosina. Ennusteen mukaan (arcgis.com) syntyvyys on pienempää kuin kuolleisuus. Muuttoliike vaikuttaa ikärakenteeseen. Maakunnan pohjoiset kunnat ikääntyvät, kun työikäiset perheineen muuttavat kaupunkeihin ja maakunnan eteläosaan. Maakunnan paikallinen väestönkasvu sijoittuu pääasiassa taajamien laajenemisalueille. Vain entistä voimakkaampi muuttoliike voi kääntää viiden vuoden aikana väestön vähenemisen.

Mitkä negatiiviset ja positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Asukasluvun muutos vaikuttaa suoraan kunnan verotuloihin ja valtionosuuteen. **Kunnan tulojen kannalta merkittäjä tekijä on muuttajien veronalainen tulotaso, joka vaikuttaa kunnalle tulevaan tai kunnalta lähtevään kunnallisveroon.** Valtionosuudet määräytyvät ensisijaisesti asukkaiden ikärakenteen perusteella. Kuntaan muuttajankin statuksella on väliä – työttömäksi kuntaan muuttava maksaa kunnalle jopa lähes 500 eur/kuukausi. Asukasluvun väheneminen vaatii palvelurakenteen muokkausta, esim. pienempiä kouluja lakkautetaan ja sote-palvelupisteitä karsitaan. Ikääntyneiden määrän kasvu tuo jatkossa kuntaan edelleen tuloja, mutta sote-uudistus poistaa kunnalta menot. Osaavan työvoiman saatavuus heikkenee, jos väestörakenne ja koulutus ei ole tasapainossa. Vieraskielisten osuus väestöstä kasvaa. Ongelmaksi muodostuu kielen oppimisresurssit ja työllisyys.

Tilastokeskuksen taantuvan väestön ennustetta voidaan pitää Päijät-Hämeelle huonoimpana vaihtoehtona. Alueen MAL-sopimus ja valmistuva [rakennemalli](#) on lähtenyt toisenlaisista luvuista. MAL-sopimuksen tavoite vuoteen 2035 mennessä on 232 000 asukasta, mistä pääosa sijoittuu Lahden kaupunkiseudulle. Muutos edellyttää vahvaa vetovoiman lisäystä. Vapaa-ajan asuminen saattaa lisätä asukkaita, mutta tärkeintä on varmastikin vihreän siirtymän työpaikkojen ja osaajien saaminen alueelle.

Arvio nykytilanteesta verrattuna vuotta aiempaan sekä vuoden päähän asteikolla paljon huonompi, huonompi, ennallaan, parempi, paljon parempi

Tilanne on huonompi. Väestömäärä maakunnassa vähenee ja ikääntyy, vaikka keskuskaupunki Lahti saa asukkaita. Elinvoiman kannalta muuttoliikkeen vahvistuminen, uusien asukkaiden ja työvoiman saaminen alueelle on kriittistä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Nykytilan analyysi ja kehityksen suunta, alueen sisäiset erot ja poikkeamat

Päijät-Hämeen kasvihuonekaasupäästöjen laskeva trendi on jatkunut. Vertailuvuoteen 2007 verrattuna kokonaispäästöt olivat laskeneet 36 % vuonna 2020. Päästöjen vähennys on ollut tällä ajanjaksolla suurinta Lahdessa (-48 %) johtuen etenkin kaukolämmön tuotannon päästöjen vähenemisestä.

Aurinkosähkön pientuotanto on lisääntynyt voimakkaasti viimeisten vuosien aikana ja verkkoon kytketyn aurinkosähkön tuotanto maakunnassa oli Suomen ympäristökeskuksen tietojen mukaan 13,1 GWh vuonna 2021. Alueella on myös suunnitteilla useampia teollisen mittakaavan aurinkosähköpuistoja, joista litin aurinkovoimalan rakentaminen on tarkoitus aloittaa keväällä 2023. Aurinkovoimalan vuotuinen energiantuotto on noin 60 GWh.

Maakunnan kattava tuulivoimaselvitys on päivitetty vuonna 2022. Seuraavassa laadittavassa maakuntakaavassa tullaan esittämään voimassa olevaa maakuntakaavaa enemmän seudullisesti merkittäviä tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita. Maakunnassa ei toistaiseksi ole teollisen mittaluokan tuulivoimaa, mutta useita tuulivoiman mahdollistavia osayleiskaavoja on vireillä.

Kiertotalous on poikkileikkaavana teemana Päijät-Hämeen älykkään erikoistumisen strategiassa kestävyden periaatteen osana. Maakunta on mukana kiertotalouden Green Dealissä sekä EU:n Circular Cities and Regions Initiativessa, joiden kautta saadaan vahvistettua osaamista ja verkostoja. Yritykset ovat tehneet alueella merkittäviä kiertotalousinvestointeja ja alueen korkeakouluissa kiertotalous ja kestävyys ovat keskeisiä teemoja. Hämeen ELY-keskuksen tekemän selvityksen mukaan noin 30 % yrityksistä toimii aloilla, joilla on edelleen potentiaalia kiertotalouden lisäämiseen.

Luonnon monimuotoisuuden tilasta Päijät-Hämeessä ei ole kattavasti tietoa saatavissa, joten indikaattorina käytetään tässä luonnonsuojelualueiden pinta-alaa. Luonnonvarakeskuksen tuoreen selvityksen mukaan maakunnan metsäpinta-alasta on suojeltu 4,4 %, mikä on alle Etelä-Suomen keskiarvon.

Näkymä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

Kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet Päijät-Hämeessä, mutta hiilineutraaliuden saavuttamiseksi vuonna 2030 vaaditaan edelleen lisätoimia kaikilla sektoreilla. Esimerkiksi maatalouden päästöissä ei ole toistaiseksi tapahtunut juurikaan muutosta ja liikenteen päästöt ovat vähentyneet hitaasti. Energiakriisi voi osaltaan vauhdittaa päästöjen vähenemistä sekä energiansäästön että uusiutuvaan energiaan siirtymisen kautta. Toisaalta lyhyellä tähtäimellä esim. turpeen käyttö varavoimana saattaa lisääntyä.

Mitkä negatiiviset ja positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Kuntien ilmastotyötä tukee jatkossa päivitetyn Ilmastolain vaatimus ilmastosuunnitelmien laatimisesta. Suunnitelmat voivat helpottaa ilmastotyön jalkauttamista kaikille sektoreille ja tukea päätöksentekoa, jos ne laaditaan osallistavan prosessin kautta. Energian hinnan nousu voi lisätä investointeja uusiutuvaan energiaan, mutta kustannusten yleinen nousu taas voi vaikeuttaa etenkin asukkaiden mahdollisuuksia kestäviin kulutusvalintoihin.

Valtakunnalliset arvioinnit luontotyyppien ja lajien uhanalaisuuden osalta ovat osoittaneet, että Suomessa luonnon monimuotoisuus on edelleen heikkenemässä. Alueellisesti kohdennetut tiedot Päijät-Hämeestä puuttuvat monilta osin. Hämeen ELY-keskus ja Päijät-Hämeen liitto valmistelevat rahoituksen hakemista luonnon monimuotoisuus selvitykseen alueellisista vastuulajeista ja luontotyypeistä, sekä niiden uhkatekijöistä ja toimenpidetarpeista. Selvityksen tietoja voidaan hyödyntää sekä maakunnallisesti että kuntien toimien tukena.

Arvio nykytilanteesta verrattuna vuotta aiempaan sekä vuoden päähän asteikolla paljon huonompi, huonompi, ennallaan, parempi, paljon parempi

Tilanne on ennallaan.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet

Nykytilan analyysi ja kehityksen suunta, alueen sisäiset erot ja poikkeamat

Päijät-Hämeen keskuseudun eli Lahden yhdyskuntarakenne on kuin viisisakarainen tähti, jolle kestäviä [matkaketjuja](#) tulisi kehittää. Yksi haara koillisesta kasvaa vt 12 ohitustien vartta kohti Vierumäkeä ja Heinolaa, toinen idässä Salpausselkää pitkin Karistosta Villähteelle ja Erstaan ja siitä edelleen kohti Uusikylää, kolmas etelässä Renkomäestä Pennalan ja Virenojan kautta Orimattilaan ja neljäs lännessä Hollolan suuntaan ja viides luoteessa Vääkseen.

Henkilöauto on yleisin kulkutapa ja kestävien kulkutapojen osuus matkoista on 37 %. Kestävien kulkutapojen käyttö on yleisintä Lahdessa ja Heinolassa. Pandemia näkyi kuoppana muuten kasvavassa liikennesuoritteessa. Liikenteen päästöt eivät ole vähentyneet toivotusti ja päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen on matkaa.

Isommissa kuntakeskuksissa on saatavilla 1000 Mbit/s kiinteä laajakaista. Kärkölän keskustaajamassa ja Padasjoella keskustassa sekä kyläalueilla on saatavilla 100 Mbit/s kiinteä laajakaista. Heikoimmat kiinteät yhteydet ovat Sysmän ja Hartolan keskusten taajama-alueilla, joilla kuitenkin muun maakunnan keskustaajamien tavoin on 5G-matkaviestinverkko 100 Mbit/s nopeudella. 4G-verkko kattaa osan maaseudusta ja vapaa-ajan asumisen alueista. Matkaviestinverkkojen kattavuus on kasvanut nopeammin kuin kiinteiden yhteyksien.

Näkymä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

Joukkoliikenteen matkustajamäärissä oli pientä kasvua ennen pandemiaa, joka romahdutti matkustajamäärät. Myös ajoneuvoliikenteen liikennesuorite väheni hieman pandemian aikana. Etätyön määrä jatkossa vaikuttaa osaltaan liikenteen suoritteisiin ja suuntautumiseen. Vapaa-ajalla tehtävät matkat ovat lisääntyneet, eikä liikenne vähene. Ruuhkahuiput tasaantuvat ja liikenteestä tulee sujuvampaa. Liikenteen sähköistyminen jatkuu.

Mitkä negatiiviset ja positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Ensimmäisen Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimuksen toimeenpano on alkanut. Sopimus kattaa noin 95 % maakunnan väestöstä, mutta Päijät-Hämeen kolme pohjoista kuntaa Padasjoki, Sysmä ja Hartola eivät ole sopimuksen piirissä. Asetelma kuntien välillä tulee huomioida. MAL-sopimuksella kasvua suunnataan kestävästi ja hallitusti kuntakeskuksiin, tiivistyviin kyläalueisiin sekä paikallisesti ja seudullisesti tärkeiden joukkoliikennekäytävien liikenteellisiin solmukohteisiin, kuten asemanseuduille.

Liikenneväyliin osoitettu rahoitus vähenee, mikä näkyy erityisesti alemmalla tieverkolla, koska painotus on pääväylissä. Uusia tarpeellisia liikenneväylien investointeja ei ole varaa tehdä (vt 12 Lahdesta itään ja länteen). Vuonna 2020 liikenteelle avattu Lahden eteläinen kehätie on siirtänyt raskaan liikenteen pois Hollolan ja Lahden keskusta-alueelta sekä pohjavesialueelta. Keskustojen kehittämislle on uusia mahdollisuuksia ja hyvät yhteydet houkuttelevat uusia yrityksiä kehätien varteen.

Arvio nykytilanteesta verrattuna vuotta aiempaan sekä vuoden päähän asteikolla paljon huonompi, huonompi, ennallaan, parempi, paljon parempi

Tilanne on vuotta aiempaan verrattuna parempi ja vuoden päästä mahdollisesti parempi.

Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen - päivitetty 11/2022

Nykytilan analyysi ja kehityksen suunta, alueen sisäiset erot ja poikkeamat

Päijät-Hämeen bruttokansantuote per asukas on Suomen maakunnista alhaisimpia. **Teollisuudessa** korkean arvonlisän toimialojen osuus on pieni. Teollisuutta tukevaan TKI-toimintaan on alueella panostettu, mutta yritysten TKI-aktiivisuus ei ole vielä lisääntynyt. Merkittävät uudet investoinnit elintarviketeollisuuteen ja panostukset sähköisen liikenteen kehittämiseen tarjoavat kehitysmahdollisuuksia. Vallitseva maailmantilanne, pula energiasta ja raaka-aineista sekä osaavasta työvoimasta jarruttaa.

Vientitoimintaa harjoittavien **pk-yritysten** määrä on alhainen. Kasvuyritysten määrä on kuitenkin kääntynyt nousuun.

Näkymä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

Sähköisen liikenteen trendi on avannut uusia liiketoimintamahdollisuuksia, joihin alueella on aktiivisesti tartuttu. Puutuotealan näkymät ovat hyvät biomateriaalien kysynnän takia, mutta muoviteollisuuden sopeutuminen on haaste toimialalle ja työllisyydelle. Vahvojen klustereiden, kuten sportti, viljaklusteri (laajemmin elintarvike) ja sähköinen liikenteen klusteri, toiminta tukee yritysten kasvua, ja houkuttaa lisää toimijoita alueelle

Alueen TKI-toimintaa tulee ohjata entistä vahvemmin tukemaan kansainvälisen kilpailukyvyyn kehittämistä. Kansainvälisten opiskelijoiden ja jatko-opiskelijoiden on haasteellista saada harjoittelupaikkaa ja työllistyä alueen yrityksiin. Työpaikkojen monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen olisi kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota.

Mitkä negatiiviset ja positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Alueella on merkittävä määrä innovatiivisia valmistavan teollisuuden pk-yrityksiä, joilla on edelleen kasvumahdollisuuksia. Yksityissektorin osuus T&K-menoista verrattuna korkeakoulusektoriin ja julkiseen

sektoriin on suhteellisesti maan 5. suurin, vaikka suurimmat toimialat tai työntajat eivät ole voimakkaasti T&K-intensiivisiä. Yritysten digitalisoitumista on tuettava.

Energiakriisin vaikutus tulee nostamaan erityisesti lomautusten mutta myös irtisanomisten ja konkurssien määrää. Pidemmällä aikavälillä energiakriisin vaikutukset näkyvät siinä, miten yritykset pystyvät reagoimaan ja mm. tekemään energiainvestointeja.

Tutkimuslaitoksia ei osata hyödyntää riittävästi, ja yhteistyön vähäisyys heikentää edelleen pk-yritysten liiketoimintojen kehittämis- ja kasvumahdollisuuksia. Ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan ja sitä tukevan koulutuksen tulee kytkeytyä kiinteästi paikallisten yritysten kasvu- ja kehitystyöhön. LAB-ammattikorkeakoulun kiertotalouslaboratorio ja juuri valmistuva Suomen ensimmäinen elintarvikelaboratorio muodostavat uudenlaisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatioympäristön.

Mahdollisuuksia tarjoaa myös LUT-yliopisto, jonka Lahden kampus laajenee kasvuhakuisten yritysten kanssa tehtävän tutkimusyhteistyön kautta. Hyvänä esimerkkinä on tuore sähköisen liikenteen professuuri. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisääntyminen tulee heijastumaan myös viennin kasvuun.

Matkailuelinkeino on lähtenyt kasvuun koronan jälkeen. Heinäkuussa 2022 päästiin ennätysellisiin yöpymismääriin. Varsinkin kotimaanmatkailu on kasvanut. Venäjän hyökkäyssota ja venäläisten matkailijoiden voimakas vähentyminen lisää epävarmuutta alan kasvulle. Metsä- ja maatalouden toimialan vihreää siirtymää, alkutuotannon jalostusarvon nostoa ja kiertotaloutta tulee edistää vahvemmin verkostoyhteistyössä mm. TKI-toimijoiden ja toimialayritysten kanssa.

Arvio nykytilanteesta verrattuna vuotta aiempaan sekä vuoden päähän asteikolla paljon huonompi, huonompi, ennallaan, parempi, paljon parempi

Elinkeinoelämän tilanne on parempi, ja pysynee ennallaan. Ongelmana on osaavan työvoiman saatavuus, saatavilla olevan työvoiman osaaminen ei tue muutosta.

Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana

Nykytilan analyysi ja kehityksen suunta, alueen sisäiset erot ja poikkeamat

Syyskuussa 2022 Päijät-Hämeen työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 %, mikä on maakuntien korkeimpia. Lahden työttömyysaste oli 12,9 % ollen suurten kaupunkien kärkipäätä. Nuorten työttömyys on vähentynyt merkittävästi. Sen sijaan pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä (49 %) jatkaa maakuntien kärjessä. Työttömyys polarisoituu entisestään, koska yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä kasvaa ja lyhytkestoinen työttömyys on ennätysellisen matalalla. Samanaikaisesti työmarkkinoita vaivaa sitkeä työvoimapula. Työttömyyden rakenne vaikeuttaa työmarkkinoiden kohtaantoa. Hyvän työvoiman kysynnän ansiosta alkuvuoden aikana työllisten määrä jatkoi kasvua ylittäen pandemiaa edeltävän tason. Työllisyysaste on kuitenkin keskimääräistä matalampi. Koko maan kehityksestä poiketen työvoimaan kuulumattomien määrä kasvaa ja ylittää pandemiaa edeltävän tason. Alueen työvoimaosuus (15–64-vuotiaat) on maakuntien matalimpia.

Alueella on eniten koko manner-Suomesta koulutuksen ulkopuolella olevia 17–24-vuotiaita, yhteensä 9,4 % vuonna 2020. Osuus on vähentynyt hitaasti. Korkeakoulututkinnon on suorittanut 27,5 %, mikä on keskimääräistä vähemmän. Korkeakoulusta valmistuvat lähtevät herkästi pääkaupunkiseudulle.

LUT-yliopisto kasvaa Lahdessa vauhdikkaasti. Lahdessa on mm. aloittanut Suomen ensimmäinen sähköisen liikenteen professuuri ja maisteriohjelma. LAB-ammattikorkeakoulu on saanut sähkö- ja automaatiotekniikan koulutusvastuun.

Näkymä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

Juuri tällä hetkellä työmarkkinoiden näkymät ovat sumuiset. Seuraavan vuoden aikana työttömyys jatkanee hitaasti laskuaan. Energiahinta voi lisätä lomauksia talven aikana. Ukrainalaisten pakolaisten laskeminen tilastoihin vuoden 2023 aikana saattaa vaikuttaa työttömyyslukuihin. Viiden vuoden päästä voidaan olla koronapandemiaa edeltävällä työttömyystasolla, jos pystytään parantamaan kohtaantoa. Tähän vastaaminen edellyttää sekä jo työelämässä olevien että työttömien osaamistason päivittämistä ja koulutustason nostoa. Lisäksi tarvitaan nuorten työelämän alussa olevien ohjausta ja kannustamista kouluttautumiseen sekä työelämän monimuotoisuuden huomioimista. Matalahko työvoimaosuus on haaste työmarkkinoiden suotuisalle kehitykselle. Korkeakouluopiskelijoiden määrä kasvaa tasaisesti kohti 10 000 opiskelijan tavoitetta vuonna 2030.

Mitkä negatiiviset ja positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Matalahkoon työvoimaosuuteen ja matalaan koulutustasoon tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Toimia ja sopivia polkuja tarvitaan kaikille ikä- ja väestöryhmille. Tarvitaan sekä tutkintokoulutukseen johtavia että nopeammin työelämään tähtäviä polkuja. Lisäksi tarvitaan työelämän ja koulutuksen sekä osaamisen kehittämisen entistä joustavampaa ja kiinteämpää yhdistämistä, esim. oppi- ja koulutussopimukset. Myös vapaan sivistystyön roolia osaamisen kehittämisessä tulisi tarkastella. Tärkeää on myös riittävän laadukas ja helposti saatavilla oleva ohjausosaaminen ja uraohjaus. Ns. aliedustettujen ryhmien tavoittaminen vaatii usein sekä motivoivaa että hakevaa toimintaa. Työ, koulutus, näihin hakeutuminen ja erilaiset terveyttä ja työkykyä lisäävät palvelut pitäisi nähdä kokonaisuutena.

Monipaikka- ja etätöön lisääntyminen on helpottanut jonkin verran työvoiman saatavuutta. Toisaalta etätö ei ole mahdollista kaikissa työtehtävissä, jolloin tulisi kiinnittää huomiota työvoiman liikkumisen mahdollisuuksiin eli julkisen liikenteen saatavuuteen ja kattavuuteen myös maakuntarajojen yli.

LUT-yliopiston kasvu Lahdessa antaa vankan pohjan osaamis- ja koulutustason nostoon. Huomiota on kiinnitettävä siihen, miten alue saa yhdessä oppilaitosten ja yritysten kanssa houkutelua opiskelijat jäämään. Positiivista on, että työnantajat ovat kiinnostuneita maahanmuuttajataustaisista työntekijöistä.

Arvio nykytilanteesta verrattuna vuotta aiempaan sekä vuoden päähän asteikolla paljon huonompi, huonompi, ennallaan, parempi, paljon parempi

Työttömyyden määrä on vähentynyt, rakenne heikentynyt ja ennallaan verrattuna vuoden päähän. Työvoiman saatavuus on huonompi verrattuna vuotta aiempaan ja paljon huonompi vuoden päästä.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy

Nykytilan analyysi ja kehityksen suunta, alueen sisäiset erot ja poikkeamat

Maakunnan väestön matala koulutustaso, heikko työllisyystilanne ja köyhyys heikentävät hyvinvointia ja lisäävät sairastavuutta, eriarvoistumista ja turvattomuutta. Pitkäaikaisen toimeentulotuen saajien määrä on valtakunnan tason yläpuolella ja nuorten (17–24-vuotiaat) osalta tilanne on maan heikoin. Syrjäytyneitä tai syrjäytymisriskissä olevia on paljon. Lasten pienituloisuusaste ja yksinhuoltajien määrä on korkea ja ongelmien kasautuessa perheiden tilanteet vaikeutuvat entisestään. Palveluissa on alikäyttöä, koska syrjäytyneet eivät käytä palveluita.

Pandemia, epävakaa maailman tilanne ja muut tekijät lisänneet palvelujen kysyntää. Kysynnän kasvun taustalla myös se, että apua lähdetään hakemaan aikaisempaa aktiivisemmin. Huolimatta panostuksista alaikäisten perustason mielenterveyspalveluihin on syntynyt jonoa. Sosiaalihuoltolain mukaisten huoli-ilmoitusten määrä sekä työikäisten että ikääntyneiden osalta kasvanut. Työikäisten osalta n. 40 % kahden vuoden aikana. Kasvu kertoo myös siitä, että toimijat tunnistavat ne, joiden palvelutarvetta syytä selvittää.

Monet vaikeasti työllistyvät tarvitsisivat vahvaa kuntoutuksellista tukea. Sähköiset palvelut eivät tavoita kaikkein heikoimmassa asemassa olevia osaamisen ja laitteiden puutteen vuoksi.

Lastensuojeluilmoituksia on paljon suhteessa maan keskiarvoon. Sijaishuollon kustannukset maan korkeimpia johtuen erityisesti laitoshoidon tarpeesta. Tuoreimman kouluterveyskyselyn (2021) perusteella erityisesti tyttöjen ahdistuneisuus, masennusoireilu ja yksinäisyys ovat kasvaneet rajusti. Lisäksi seksuaalinen häirintä puhelimesta tai internetissä lisääntynyt, ja vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten henkistä väkivaltaa kokeneiden määrä on kasvanut.

Keskuskaupunki Lahti ja maaseutumaiset kunnat eroavat monilta osin toisistaan. Yhteisöllisyys, tuttuus ja henkilökohtaiset kohtaamiset myös palveluissa ovat vahvempia pienissä kunnissa. Asuinalueet eivät ole Lahdessa eriytyneet suuremmin verrattuna muihin keskisuuriin kaupunkeihin. Poliisin katuturvallisuusindeksin mukaan Päijät-Hämeessä on maan keskiarvoa parempi tilanne. Lahdessa tilanne on heikompi, mutta suunta on ollut positiivien eli parin viime vuoden aikana katuturvallisuus on parantunut.

Näkyvä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

Eriarvoistuminen kasvaa, heikossa asemassa olevat voivat entistä huonommin. Työssä kuormittuminen ja liikkumattomuus tuovat pahoinvointia myös hyvinvoiviin ja koulutettuihin perheisiin. Julkisten toimijoiden rahoitus on riittämätöntä, kun korjaava työ ei vähene. Mahdollisuutena on, että yhteisöllisyys ja läheisistä huolehtiminen vahvistuu. Myös 3. sektorin ja järjestötoiminnan roolin vahvistuminen on mahdollista.

Mitkä negatiiviset ja positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Tulevina vuosina on edessä merkittäviä lakimuutoksia. Hyvinvointialueuudistuksen onnistuminen vaatii tiivistä yhdyspintatyötä hyvinvointialueen, kuntien, kolmannen sektorin sekä muiden toimijoiden kesken. Sote- ja perhekeskustoiminnan kehittäminen edistää palvelurakenteen muutostyötä. TE-palveluiden 2024-uudistus sekä kotoutumislainsäädännön uudistukset lisäävät kuntien tehtäviä, mikä vaatii resursointia henkilöstöön ja osaamiseen. Maakunnalliset rakenteet ja yhdyspintojen toimivuus ovat edellytyksiä kaikkien palvelurakenteessa tapahtuvien uudistusten onnistumisille. On kehitettävä toimitilaratkaisuja ja uudenlaisia palveluita reuna-alueiden asukkaille.

Arvio nykytilanteesta verrattuna vuotta aiempaan sekä vuoden päähän asteikolla paljon huonompi, huonompi, ennallaan, parempi, paljon parempi

Tilanne on ennallaan.